Východobaltské a západobaltské jazyky

Východobaltské:

- Litevština
- Lotyština
- Latgalština
  - [Zemgalština]
  - [Sélština]

Západobaltské:

- Pruština
  - [Kuronština]
  - [Jotviština]

PRUSKÉ KMENY

PRUSOVÉ

První zmínky v historických pramenech – 9. století:

Bruzi

Burūs

Pozdější zmínky:

Pruzze, Pruze, *Pruzzorum*, *Prucorum*, *Pruciam*

[Borussi, *Prutheni]*

Jediné autentické tvary z pruských pramenů:

prūsiskan – přídavné jméno „pruský“

prūsiskai – příslovce „prusky“

Prusové a svatý Vojtěch (Adalbert)

Sv. Vojtěch (Adalbert), cca. 956 - 997

Slavníkovec, druhý pražský biskup, zakladatel Břevnovského kláštera v Praze

Prusové a svatý Vojtěch (Adalbert)

V době vládnutí Boleslava Chrabrého se přes Polsko vydal na misijní cestu do pohanských Prus.

Zavražděn 23. dubna 997 Prusem jménem Siko v posvátném dubovém háji nedaleko místa Druso v Prusku.

DOBYTÍ PRUSKA

- Mazovský kníže Konrad pozval roku 1226 Řád německých rytířů (křižáků) na boj s pohanskými Prusy.
- Mezi lety 1226 – 1283 křižáci dobyli všechny Pruské kmeny.
- Největší povstání Prusů probíhalo 1260 – 1274, nejznámější vůdce byl *Herkus Mantas* z Notangy.

PRUŠTINA

Z období od 9. do 16. století máme jednotlivá slova (většinou názvy míst, jména osob a bohů), resp. fráze (Basilejský epigram, viz dále v této prezentaci).

Po dobytí Prusů Německým řádem nastupuje postupný rozpad jazyka.

Ze 16. století máme největší textové památky pruštiny – katechizmy.

V 17. století pruština definitivně vymírá.

BASILEJSKÝ EPIGRAM

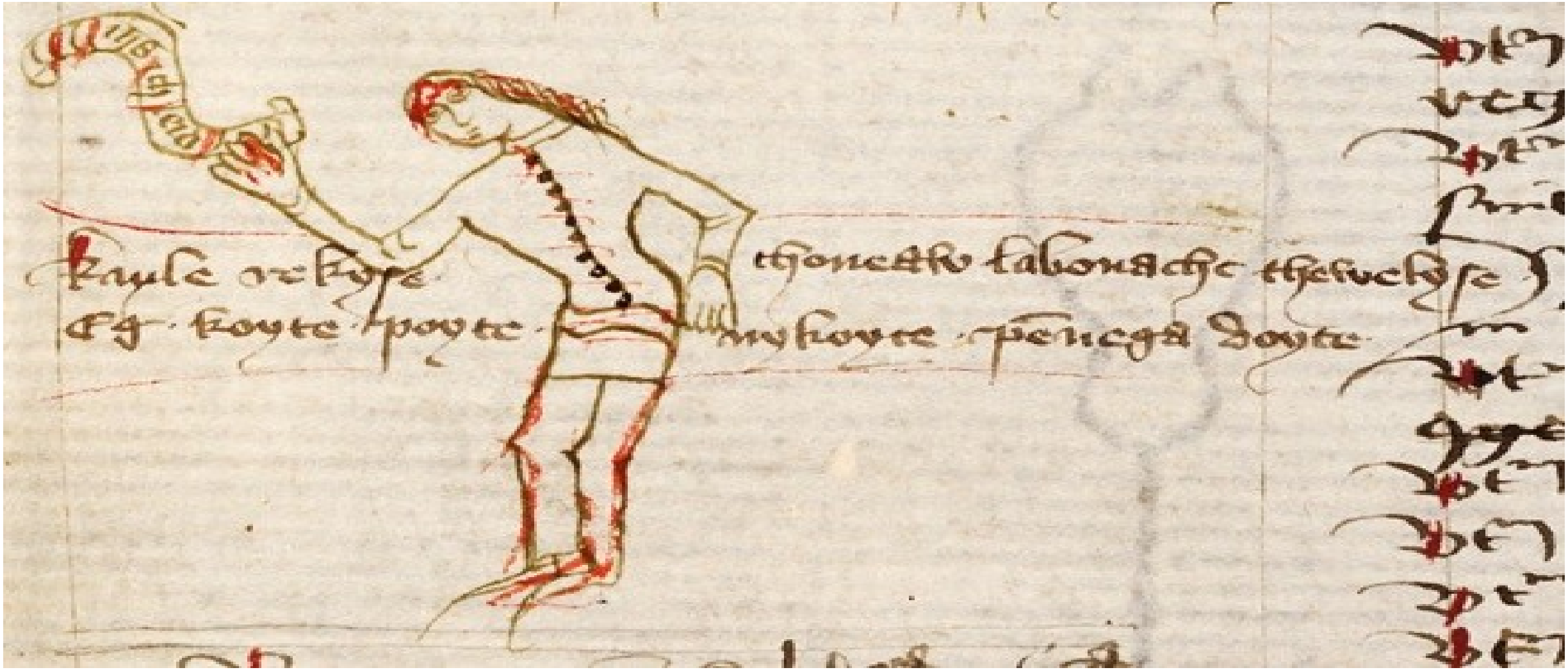

Kayle rekyse
Eg koyte poyte

thoneaw labonache thewelyse
nykoyte penega doyte

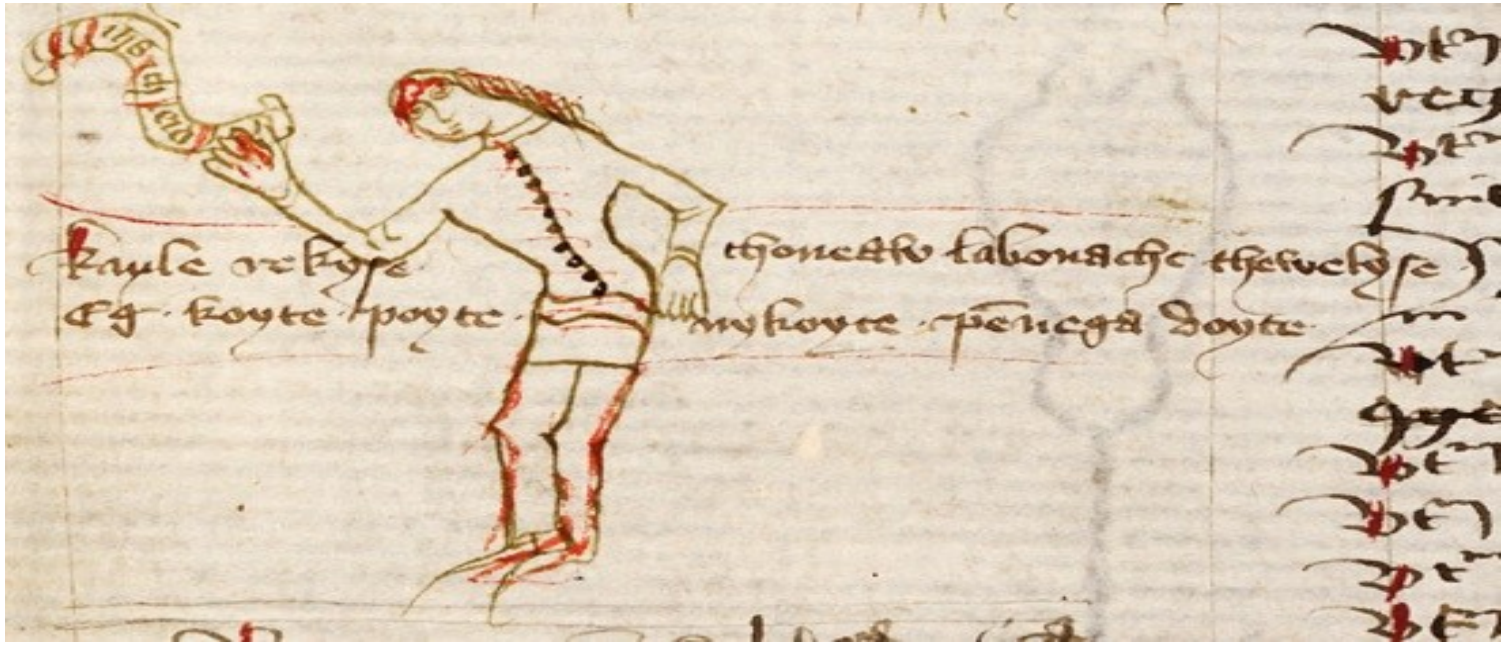

Kayle rekyse
Eg koyte poyte

thoneaw labonache thewelyse
nykoyte penega doyte

Žertovná glosa?

Buď zdráv, pane, ty už nejsi hodný strýček
Když se chceš napít, nechceš peníz dát.

Koleda?

Dobrý den, hospodáři pantáto!
Pokud je libo, dejte napít, pokud ne – dejte peníz.

PRUSKÉ JAZYKOVÉ PAMÁTKY

- **Elbinský slovníček** (originál se ztratil během Druhé světové války). Teno slovníček sám o sobě byl kopií staršího zdroje.

http://www.prusistika.flf.vu.lt/tekstai/paieska/?saltinis=E&puslapis=175&zodzio_id=1

- *Obsah*: 802 slova (pouze substantiva a adjektiva)
- *Datace:*
  - původní zdroj: konec 13. st. nebo počátek 14. století
  - Elbinský slovníček: konec 14. st. nebo počátek 15. st.

Autor původního zdroje neznámý.

Opis (tzn. Elbinský slovníček) pořídil jistý Petr Holczwesscher z Marienburgu.

Důvod vzniku: slovník pro právní účely? Nebo čistě komunikativní účel, něco jako jazykový „průvodce“ pro Němce?

PRUSKÉ JAZYKOVÉ PAMÁTKY

- **Slovníček Simona Grunau.** Je součástí kroniky tohoto autora „Preussische Chronik“, kterou napsal 1517 – 1526

http://www.prusistika.flf.vu.lt/tekstai/paieska/?saltinis=GrG

- *Obsah*: 100 slov

- *Datace:* 1517 – 1526

PRUSKÉ JAZYKOVÉ PAMÁTKY

- **1. pruský katechismus, 1545, Královec**

http://www.prusistika.flf.vu.lt/tekstai/paieska/?saltinis=I&puslapis=5

- *Rozsah:* text je paralelně vytištěn v pruštině a němčině; 16 stránek celkem, z nichž 6 je v pruštině (zbytek – německý text).

- Otrocký překlad z němčiny, četné chyby

PRUSKÉ JAZYKOVÉ PAMÁTKY

- **2. pruský katechismus, 1545, Královec**

http://www.prusistika.flf.vu.lt/tekstai/paieska/?saltinis=I&puslapis=5

Jedná se o opravenou verzi 1. katechismu, pruština však vykazuje některé nářeční odlišnosti od 1. katechismu. Proto se 2. katechismus pokládá za samostatný zdroj pruštiny. Rozsah stejný jako u 1. katechismu: 16 stránek celkem, z nichž 6 je v pruštině.

PRUSKÉ JAZYKOVÉ PAMÁTKY

- **3. pruský katechismus**, také nazýván ***Enchiridion*** nebo **katechismus Martina Luthera**, 1561, Královec

*Prekladatel***:** kněz Abel Will, pomocníkem mu byl rodilý mluvčí *Mėgott*

http://www.prusistika.flf.vu.lt/tekstai/paieska/?saltinis=III&puslapis=17

- *Rozsah:* kniha má celkem 134 stran, z toho 54 stran pruského textu (zbytek německý text). Nejrozsáhlejší památka pruštiny.

PRUSKÉ JAZYKOVÉ PAMÁTKY

Celkový rozsah:

Několik desítek jednotlivých rukopisných záznamů (jmen, toponym apod.)

902 slova (Elbinský slovníček + Slovníček Grunau)

Několik glos (Basilejský epigraf a další)

Celkem 66 stran tištěného textu (1., 2., 3. katechismy)